

Kubinszky Mihály professzor halálával a Kitaibel Pál Természettudományi Asztaltársaság 2016 októberében legrégebbi tagját veszítette el. 1966 májusában lett az általa is nagyra tartott helyi szerveződés tagja, és több mint ötven éven át tartozott ehhez a polgári értékeket őrző sajátos társasági formához, az asztaltársasághoz. Mielőtt Kubinszky professzor úr e téren kifejtett tevékenységét részleteznénk, tekintsük át röviden a Kitaibel Pál Természettudományi Asztaltársaság múltját és céljait.¹

Az Asztaltársaság ötlete dr. Graeser Frigyesztől származik, aki Nagyszebenből került Sopronba. Motiváló tényező lehetett nála az egykori Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Társulatának ülései, valamint az erdélyi szászoknál szokásos önképző összejövetelek. Az ötlet nyomán 1934. június 5-én a Pannónia étteremben Botvay Károly főiskolai tanár, éghajlattan és talajtan tudós; Breuer György bányaigazgató, amatőr ornitológus; Graeser Frigyes gyermekorvos, amatőr lepkekutató; Leitner József ev. líceumi tanár, geográfus; Mika Ferenc pénzügyi főtanácsos, amatőr botanikus; Mika József főiskolai adjunktus, kémikus; Proszta János főiskolai tanár, kémikus és Varga Lajos honvéd főreáliskolai tanár, limnológus megbeszélést tartott. A jelenlévők elhatározták, hogy a természettudományok ápolására asztaltársaságba tömörülnek. Megállapodtak abban, hogy 1934. október 2-án újból összejönnek a Pannónia étterem különtermében.

Ezen a második összejövetelen Proszta János tartott előadást „Az atomisztika fejlődéséről és a nehésvízről”, amelyen a fentiekén kívül jelen volt még Bencze Pál hercegi főerdész, Meller Béla fogorvos, Romwalter Alfréd főiskolai tanár, kémikus és Vajk Artúr bányatanácsos is. Őket tekinthetjük az Asztaltársaság alapító tagjainak, mivel az első előadás hallgatói ők voltak. Ezen az összejövetelen állapodtak meg arról, hogy az Asztaltársaság alapszabályok, tagdíjak és tisztikar nélkül, teljesen baráti alapon fog működni. Ekkor határozták el, hogy minden hónap második keddjén jönnek össze és két előadást hallgatnak meg, utóbbi a későbbiekben aztán egy előadásra szűkült. Itt döntött el, hogy az előadó lesz a következő összejövetel soros elnöke, akinek a tagok értesítésén túl az is kötelessége, hogy a vendéglői termet lefoglalja, illetve akadályoztatott előadó esetén másiktól gondoskodik. Az Asztaltársaság először egy évre alakult, de az első év után, a sikeres működés jeleként fennállását határidő nélkül meghosszabbította. 1938. március 8-tól pedig nyomtatott meghívókon értesítették ki a tagságot a következő összejövetelről.

Ha alapszabályok nincsenek is, de az évek során szokások azért kialakultak! Ezek közül a legfontosabb a jegyzőkönyv készítése. Breuer György az 1935. november 12-én tartott ülésen az Asztaltársaságot megajándékozta az addig megtartott 12 összejövetel jegyzőkönyvével, amelyeket – vélhetően – részben emlékezetből, részben saját feljegyzé-

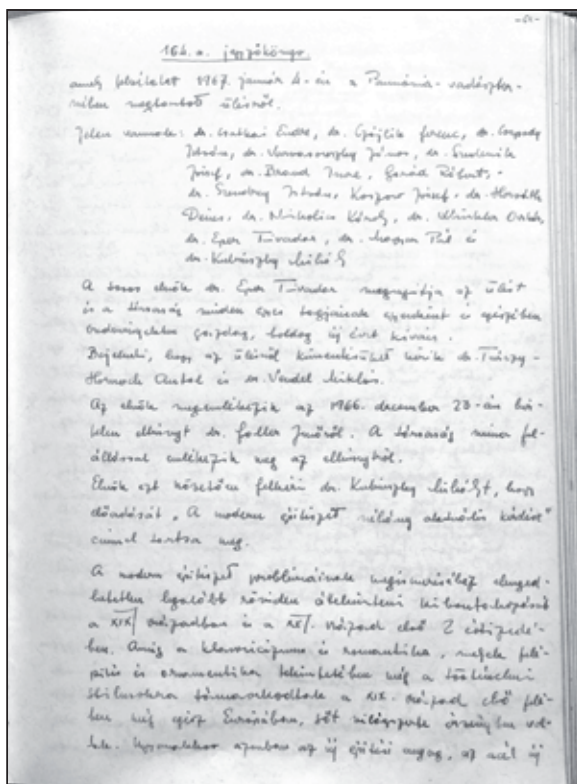
¹ Bartha Dénes – Wallner Ákos: A Kitaibel Pál Természettudományi Asztaltársaság tagjai és összejövetelei. Sopron, 2012.

sei alapján, nagyon szép és olvasható írással írt vagy íratott be egy bekötött könyvbe. Ekkor határozták el, hogy az Asztaltársaság tagjai a következő összejövetelekről is készítenek jegyzőkönyvet, amelyben feltüntetik a résztvevőket, az előadó nevét és az előadás címét. Néhány összejövettel később már az előadások tartalmát is lejegyezték. A tagok hamarosan megegyeztek abban is, hogy az előadások témakörét nem korlátozzák. Az első megállapodás úgy szólt, hogy mindazon témákban tartanak előadásokat, amelyek a *Természettudományi Közönyben* (a mai *Természet Világa* elődje) szerepelnek, de később ezt a területet is kiszélesítették. Az Asztaltársaság névadójául Kitaibel Pált választották, akinek természettudományos érdeklődése és munkássága valóban széles területet fogott át, ugyanakkor a közeli Nagymartonban született, és Sopronban is járt iskolába. Arcképe már az első jegyzőkönyvi kötetben a címlap után szerepel.

Nagyon hamar kialakult az a szokás is, hogy új tagok miként válhatnak az Asztaltársaság tagjává. Mindenképpen egy-egy tag ajánlására hívják meg a jelöltet a következő összejövetelekre, aki ennek a végén nyilatkozik, hogy kíván-e az Asztaltársaság tagja lenni. Ugyanakkor a soros elnök azt is megtudakolja az ajánlattételkor, hogy a tagok között van-e valaki, aki ellenzi az új tag felvételét. Az új tagnak egy éven belül kell a „székfoglaló előadást” megtartania. A tagságot elveszíteni nem lehet, az elhalálózással vagy kilépéssel szűnhet meg. A városból való elköltözés nem jelenti feltétlenül a tagság elvesztését, de hallgatólagos megállapodás alapján az a tag, aki két évig nem jön el az összejövetelekre, vagy nem menti ki magát, a későbbiekben már nem kap meghívót. Ez az idős tagokra azonban nem vonatkozik. Szokás az is, hogy az elhunyt tagokról a napirenden lévő előadás előtt az egyik tag megemlékezik, e méltatás és lehetőség szerint az elhunyt fényképe a jegyzőkönyvbe is bekerül.

Az Asztaltársaság a jubileumi üléseket valamennyi alkalommal megünnepelte, ezen az elmúlt száz összejövetelekre, illetve a teljes múltra tekintettek vissza. Nyáron az Asztaltársaság nem tart összejöveteleket, viszont a júniusi évadzáró és/vagy a szeptemberi évadnyitó összejöveteleken szokássá vált tanulmányi kirándulások, illetve kötetlen baráti összejövetelek (például flekkensütés) megrendezése.

Az Asztaltársaság háromszor szakította meg működését. A 88. összejövetele (1944. április 20.) után – a német megszállás miatt – 1945. október 4-én tartották a következő összejövetelet. Ezt a 89. ülést Machatsek Aladár hívta össze, bár az ülésen elfoglaltsága miatt nem tudott megjelenni. Leitner József itt mutatta be a Hruby Ede doktor romos lakásából előkerült jegyzőkönyvi kötetet. Érdekesség, hogy a 90. előadást ismét Proszta János tartotta „Az atomenergia felszabadításáról” címmel. A második szakasz 1951. május 7-én, az ismert politikai légkör miatt a 135. összejövetelel szakadt meg, amelynek enyhülésével Varga Lajos alapító tag 1954. november 25-ére ismét összehívta a tagságot. A leg hosszabb kényszerszünet 1956. október 18-a után (a 155. összejövetele bezárásával) vette kezdetét, a tagok tízévi hallgatás után Csatkai Endre kezdeményezésére 1966. március 7-én jöttek újra össze. Ezen a 156. összejövetele Brand Imre, Csapody István, Csatkai Endre, Faller Jenő, Kárpáti László, Mika Ferenc, Szedenik József, Varvasovszky János határozta el, hogy az Asztaltársaság folytatja működését. Azóta tevékenysége töretlen, s miként működése valamennyi évében, most is Sopron polgári életének jellegzetes színfoltja.

I. kép. Kubinszky Mihály székfoglaló előadásának kezdőlapja az Asztaltársaság jegyzőkönyveinek 2. kötetében (Fotó: Kücsán József)

Kubinszky Mihály a jegyzőkönyv tanúsága és jó memóriájának köszönhető emlékezete szerint 1966 májusában lett a Kitaibel Pál Természettudományi Asztaltársaság tagja, mely tényt gyakran emlegette az asztaltársasági összejöveteleken.² Valójában az 1966 márciusában – Csatkai Endre jóvoltából – feltámasztott társaság egyik „alapítója”. Az ötven év alatt 25 előadást tartott, melyek témái is bizonyítják sokoldalúságát, széleskörű műveltségét. A legtöbb előadás hivatása területéről származik, az építészettel, stílusokkal kapcsolatos. Székfoglaló előadásának témája „A modern építészet néhány aktuális kérdése” volt, amelyet 1967. január 4-én prezentált az Asztaltársaság tagjainak a Pannónia szálloda vadásztermében, az összejövetelek akkori törzshelyén.³ A későbbiekben is hű maradt ehhez a témakörhöz, a Deák vendéglőben, majd a Perkovátz-Házban az alábbi

² Az Asztaltársasággal kapcsolatos emlékeit önéletírásában is részletezte, lásd bővebben *Kubinszky Mihály: Az ion fejezet. Egy építész emlékiratai*. Budapest, 2006, 94–95.

³ A Kitaibel Pál Természettudományi Asztaltársaság jegyzőkönyvei, 2. kötet: 139–207. jegyzőkönyv, 1955. február 17. – 1971. szeptember 7., a Soproni Egyetem Levéltárának letétjében.

előadásokkal örvendeztette meg asztaltársait, érdeklődő hallgatóságát: A szecesszió / Észak-Olaszország építészete / A mannheimi csarnok / Rokokó bútor / Posztmodern építészet / Az építészet és a mérnök / A SOTEX kultúrház 50 évvel ezelőtti tragédiája / Vicenza-környéki villák / Bauhaus. Mint a hazai műemlékvédelem megszállott patrónusa több előadást szentelt e témakörnek is, felhívta a figyelmet pusztuló kultúrtörténeti értékeinkre, a közeljövő tennivalóira. Elhangzott előadásai e témakörben: Tájvédelem Angliában / A Lőverek jellegvédelme / A legújabbkori műemlékek védelme.

2. kép. A Kitaibel Pál Természettudományi Asztaltársaság kirándulása a Semmeringre 2005. június 18-án, az 535. összejövetel alkalmából (Fotó: Bartha Tamás)

Szenvedélyes fotósként járta a világot, örökítette meg élményeit, amelyekből szívesen tartott színes útibeszámolókat. Ezekben nemcsak a látnivalókra, nevezetességekre hívta fel a figyelmet, hanem azokat összekapcsolta az ország múltjával, történelmével is: Franciaországi útiképek (Halász Mihállyal közösen) / Spanyolországi útiképek / Beszámoló Brazíliában tett utazásáról. A nagy szerelem, a vasút sem maradhatott ki az előadások sorából, a 424-es vaslokomotívot az egyik legkiemelkedőbb ipari remekműnek tartotta (Korunk pusztulófélben lévő őslénye, a gőzmozdony), nagy élmény volt vele a helyszínen tanulmányozni Carl Ritter von Ghega semmeringi tájba illő vonalvezetését, amit ő *Gesamtkunstwerk*ként emlegetett (kirándulás: a Semmering vasút bemutatása ve-

zetésével), s többen tőle tudtuk meg, hogy az európai törpeállamnak, Vatikánnak saját vasútja és állomása is van (A Vatikán vasútja). Kötelességének érezte, hogy megemlékezzen a példaképeinek tartott személyiségekről is, akik között nemcsak építészek vannak: Lechner Ödön / Megemlékezés Winkler Oszkáról / Otto Wagner / Megemlékezés Lechner Ödönről születésének 150. évfordulóján / Az Erzsébet-kerti Bánffy Miklós emlékhely. Nyugdíjas korában készített önéletírását és szakmai hitvallását tartalmazó, *Az ion fejezet* című könyvét az Asztaltársaság tagjainak is bemutatta.

3. kép. Kubinszky Mihály a semmeringi vasút vonalvezetéséről tart ismertetőt az Asztaltársaság tagjainak (Fotó: Bartha Dénes)

Előadásainak közös jellemzője, hogy szigorúan ragaszkodott – Nikolics Károly asztaltársával együtt – az „akadémiai hús perchez”. Sokszor ismételtette, hogy aki nem tudja mondanivalóját ennyi időben összefoglalni, az ne is kezdjen bele az előadásába, a hallgatóság figyelmét úgysem tudja mindvégig ébren tartani. Ugyanakkor az Asztaltársaság egyetemi oktató tagjaiban azt is tudatosította, hogy a soros előadó váratlan akadályoztatása esetén képesek legyenek bármikor beugrani, mindig legyen készenlétben valamilyen érdekesnek tűnő téma, amellyel az előadások folytonosságát fenn tudjuk tartani. Erre

néhány ízben ő maga is példát mutatott. Előadásai valóban lebilincselőek voltak! Alázat a választott téma iránt, választékos és közérthető fogalmazás, megnyerő modor, csöpp irónia jellemezték az előadót a téma történelmi – irodalmi – művészeti vonatkozásainak összekapcsolásával. Nem lehetett nem figyelni rá!

E visszaemlékezés írója nagyon büszke arra, hogy negyed századdal ezelőtt Csapody István mellett Kubinszky Mihály is támogatója és ajánlója volt az Asztaltársaságba történő felvételnél. „Meglásd, nem fogsz csalódní az asztaltársaságban, jól fogod magad érezni. Ez Sopron legpatinásabb önkéntes szerveződése.” Nem tévedett, az asztaltársasági összejövetelek valóban ünnepnapoknak számítanak, de sajnos most már Kubinszky Mihály nélkül.

Kubinszky Mihály: Tűztorony a Festőközből, akvarell, 2005. (A Kubinszky család tulajdonában)